

Izhaja vsak petek z datumom naslednjega dne.

Uredništvo in upravnishvo
»Zarje«
v Ljubljani,
Dalmatinova ulica šte. 3.

Sprejemajo se le frankirani dopisi. Rokopisi se ne vračajo.

Proletarci vseh dežel,
združite se!

ZARJA

Socialistično glasilo.

V Ljubljani, v soboto 30. septembra 1922.

Posredna številka stane 1 Din

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom 4 Din mesečno. Za Nemčijo 5 Din., za drugo inozemstvo in Ameriko 6 Din.

Reklamacije so poštnine proste.

Oglasi po dogovoru.

Ne demagogija, resno delo vodi k zmagi!

Jugoslovanska industrija in socialna politika.

Sredi septembra so zborovali v Belgradu jugoslovanski industrijci. To zborovanje so posvetili izključno le naši socialni politiki in dotodanji socialno-politični zakonodaji. To je za naše industrijce trenutno najbolj pereče vprašanje. Zakon o zaščiti delavcev, o inšpekcijskih delih, zavarovanju delavcev, — vsak — največja nevarnost naši mladi industriji. Tako tarnajo industrijci, ki so tudi še sila — mladi. Seveda je tej naivni mladosti prirečena precejšnja porcija drznosti in najgršega kapitalističnega stremjenja po kar najhujšem izkoriščanju. Le poglejmo! V svojem protestu se obračajo industrijci s težkimi topovi celo proti naredbi ministrstva za socialno politiko z dne 3. junija 1922 št. 1077 o izvajanju zavarovanja po zakonu o zavarovanju delavcev. Proti naredbi, ki jo je izdal minister dr. Zerjav le zato, da ščiti kapital na stroške socialnega zavarovanja. Ta naredba, ki je prizadejala novi organizaciji socialnega zavarovanja težke udarce, težko, nepovračljivo škodo, tudi ta naredba ni našla milosti v očeh kratkovidnih, nazadnjaških naših industrijcev.

Naši industrijci pozabljajo namreč eno, da igrajo poleg gospodarskih zelo važno vlogo tudi socialni momenti. Seveda bi bilo kaj enostavno in **trenutno** najbrže tudi za industrijce dobičkanosno, stavljati svoje račune in kalkulacije le na izključno gospodarske momente. Da bi računil podjetnik le z delavno silo kot produktivnim gospodarskim faktorjem, ne pa upošteval delavca kot **socialnega**, družabnega bitja, ki je zaščiten in varstva potreben. Potreben, da se njegova delavna sila prekomerno ne uporablja, predčasno ne izrablja in delavec — kot človek brezpogojno ne upropašča. Ker pa ščiti zakonito določeni delovni čas, zakonito predpisani higijenski delovni pogoji itd. delavčevu delovno silo, zato smatrajo industrijci, da je to oviranje industrijskega razvoja in procvita. Ne pomislijo namreč, da bo le zdrava delovna sila ustvarjala, gradila, ne pa tako živinsko izrabljani brezpravni tlačani.

Razredni proletarijat je dosegel v meščanski družbi vsaj to, da tvori v gospodarskem računu posebno postavko tudi socialna zaščita, tega priborjenega, v dolgih bojih pridobljenega uspeha tudi jugoslovanska industrija ne bo vzela! — Naj bo riskirati svojo industrijsko velesjmu so peči slavospeve naši industriji. Kako je čvrsta, kako se lepo razvija. Res je, vsepovsod začnjen kapital graditi, toda, vsepovsod gradi na račun delavca, ki mora delati, trpeti, zadovoljiti se pa le z delom zaslužka. Pretežni del tvori dobiček, ki služi za dividende in nove investicije.

Jugoslovanska industrija bo morala že vendar enkrat uvideti, da je ta skromna, nezadostna, buržoazno pobarvana socialna politična zakonodaja vsaj malo celila delavčeve rane, zasekane mu po povojnih razmerah in po kapitalističnem neupoštevanju delavčeve proizvodnje.

Socialno-politična zakonodaja jugoslovanske buržoazije je potrebna izpremembe. Toda: izpremeniti se bo morala tako, da bo vsaka izprememba korak naprej do izgraditve moderne, zahtevam in potrebam odgovarjajoče socialne politike. — Ni pa izpreminjati naše po kapitalistični mentaliteti izdelane socialno-politične zakonodaje v reakcijskarnem, delavca upropaščajočem zmislu.

Baš prihodnje dni se bodo posvetovali o uvrstitvi podjetij z ozirom na delovni čas. Zakon o zaščiti delavcev pa, ki je odprl na široko vrata devet- in deseturnemu delavniku, je za našo industrijo še pretesen. To začnjenajo popravljati danes industrijci, ki ne znajo doseči ureditve železniskega prometa, ki ne znajo aktivno sodelovati v carinski, tarifni politiki, zopet na popolnoma napačnem koncu. Zašli so na stranpot, na pot, ki vodi brezpogojno do uničujočega boja med kapitalom in delom. Razredna zavest, organizatorične sile delavcev bodo ta boj z lahkoto vodile in z uspehom končale, ker je moralno utemeljen.

Skraini čas je, da uvidi industrija nujnost kar najširše, največ-

je socialno politične zakonodaje, ki je za današnjo meščansko družbo edino, četudi le začasno mazilo. — Gospodarska politika meščanske družbe zahteva socialno-politično

udejstvovanje in sicer tako, da se del delavčeve proizvodnje vrača delavcu tudi še v socialno-političnih ustanovah in merah.

Da se ne pozabi.

Zakonodajni odbor, ki razpravlja o uradniški pragmatiki, je zadel takoj na prvi seji na težkoče, tako, da je prišel posl. Reisner sam do prepričanja, da bo težko pred novim letom ugodno rešeno vprašanje uradniške pragmatike. To činično početje s pragmatiko je možno le, ker se ni polagalo s strani režima sedanje vlade nanjo dovolj važnosti. Ne smemo misliti, da se bo zavlekla zato, ker so bile dobro in vestno izvršene vse predpriprave. Zavlekla se bo rešitev pragmatike zato, ker ni nihče teh demokratov pragmatike resno pripravljal. Le tako je mogoče, da se ob začetku razprave takoj pokaže deljeno nazoranje v najvažnejši točki: v točki plačilnega sistema. Mesto, da bi se bili tekoni počitnice zedinili gospodje na en sistem, naj je že sistem zlate valute, povprečnega delavčevega zaslužka, ali karkoli, začno razmišljati ob početku razprave, če bi se kazalo uvesti za podlago plačilnemu sistemu — zlato valuto. Dobro je to. Toda obenem moramo pribiti, da se gospodom tekom celih počitnic ni zdelo vredno, vprašati finančnega ministra, kakšna bi bila po njegovem mnenju ta rešitev, kaj šele, da bi mu bil kdo v juliju naročil, naj poišče sredstva in pota, da bo lahko finančno zadostil pragmatičnim obveznostim, bodisi že na tej ali oni podlagi. Šele, ko začne o pragmatiki razpravljati, šele, ko so videli, da tudi po skrajšanem postopku, torej v zakonodajnem odboru, ne morejo ugoditi nujnim zahtevam uradništva, začne razmišljati o tem, kako naj se pragmatične obveznosti s strani državne uprave napram uradništvu v resnici izpolnjujejo.

Za uresničitev nujne uradniške pragmatike ni izdelan **finančni načrt**. Način kritja, to je za one, ki so sedli k obravnavanju danes še nepoznana stvar, nepoznana zato, ker sodelujejo pri pragmatiki z apatijo, priznana pasivnostjo. Demokrati

hočejo in skušajo doseči očetovstvo pragmatike, toda na to očetovstvo bi radi lovili glasove, ne pa prevzemali težko delo, ki ga zahteva dobra in premišljena priprava pragmatike.

Slepilo s pragmatiko kot tako je bilo le trenutno. Le kratek čas je uradništvo stavilo vse upo za izboljšanje gmotnega polčaja vanjo. Kmalu je pričelo uradništvo spoznavati, da bo gmotni polčaj z novo pragmatiko le nebitveno izboljššan. Danes je vsakdo prepričan, da je treba poleg pragmatike še vedno terjati: draginjske doklade.

Res je, tudi o draginjskih dokladah so govorili in sklepali v zakonodajnem odboru. Sodrug Divac je stavil tozadevni predlog, ki je bil tudi sprejet.

Sedaj pa vladno časopisje samo izjavlja, da je negotovo, če bo finančni minister zadovoljil pragmatičnim zahtevkom, to je tistim zahtevkom, ki bodo le nebitveno olajšali bedo, izboljšali prejemke uradništva. K temu se pridruži sedaj še zahteva po pošteno narasli draginji odgovarjajočemu zvišanju draginjskih doklad. — Kako bo kril finančni minister pravočasno, takoj draginjske doklade, je v resnici še prava uganka.

V preudarek uradništvu je članek napisan. Naj spozna uradništvo vsaj to, da so ministri, vladnoveci in vladni poslanci, v kolikor se niso zabavali po letoviščih, pač politizirali, intrigirali, ne pa skrbeli za itak pozno rešitev uradniške pragmatike in gmotnega vprašanja uradništva. Značilno je le, da je žel poslanec Reisner na sobotnem sestanku za svoja izvajanja viharo odobravanje, kakor pravi »Jutro«, čeprav ni povedal nič konkretnega, kar bi uradništvo lahko vzelo z zadovoljstvom na znanje.

LISTEK.

F. E.:

Dalje.

Zgodovina socializma v Srbiji.

IV.

Prve delavske organizacije.

Seme, ki ga je posejal in zasadil S. Marković v kratkih, a zato tem bolj delavnih letih svojega življenja v vso tedanjo srbsko javnost, ni padalo na kamenita tla, temveč je na znotraj in na zunaj globoko preklilo vso Srbijo.

V Srbiji je vladal tedaj, kakor smo slišali, knez in pozneje kralj Milan Obrenović. Kakor vsi njegovi predniki na srbskem prestolu tudi on ni imel nobenega smisla in nobene volje za ustavno in parlamentarno vladanje, temveč je hotel na vsej črti uveljaviti, opirajoč se na svojo zvezo z Avstrijo, svoja absolutistična in reakcionarna stremjenja. Poleg tega se je zapletel Milan tudi v nesrečno vojno s Turčijo (l. 1876.), koje neuspehe so popravile šele ruske zmage in njim sledeči santšefanski mir. Da bi odvrnil Milan pozornost od teh težkih porazov in pa od nevzdržnih notranje političnih razmer, je začel l. 1885. še vojno z Bolgarijo, v kateri je pa zopet le avstrijski ultimatum Bolgarski preprečil popolno kata-

strofo Srbije. Ti težki porazi končno niso popolnoma omajali le skrajno reakcionarnega in terorističnega Milanovega režima, temveč tudi Milanov prestol sam. Bil je prisiljen poklicati na vlado radikalno stranko, ki je ustvarila takoj nepričakovano moderno, demokratično in svobodoumno ustavo (l. 1888.), s katero je bil v Srbiji položen temelj res parlamentarni vladavini. Videč tako popoln polom svoje politike, se je Milan že nekaj mesecev nato odrekel prestolu (l. 1889.) na korist svojemu sinu Aleksandru Obrenoviću (od l. 1889. do 1903.).

Ker je bil Aleksander še mladoleten, mu je imenoval Milan tri regente, ki so vodili vlado povsem v Milanovem duhu ter skušali z največjim policijskim pritiskom oslabilati prevladujočo moč radikalne stranke. L. 1893. se je mladoletni Aleksander protiustavno proglasil polnoletnim in ko se je kmalu nato vrnil še Milan nepričakovano v Belgrad, je bila notranje politična kriza na vrhuncu. Aleksander in Milan sta ukinila svobodoumno ustavo iz l. 1888. ter uveljavila zopet ono iz l. 1869. Vse notranjepolitično življenje se je razvijalo v znamenju neizprosne boja med dinastijo in radikalc, dokler ni navalil l. 1899. Aleksander z vso silo nanje ter pozaprl glavne njihove voditelje. Splošna nezadovoljnost je vedno bolj rasla, boj med narodom, katerega so vodili radikali ter di-

nastijo, ki je imela za seboj le malo tropo korumpiranega uradništva in intelligence je priklopel do vrhunca in v neki poletni noči l. 1903. so pomorili zaročniki dinastijo ter njene glavne oprode. Nato ustoličena narodna skupščina je takoj zopet obnovila ustavo iz l. 1888. ter dne 14. junija izvolila za kralja Petra I. Karadžordževića. In šele pod tem modernim, demokratičnim in res taktičnim vladarjem se je dežela kolikor toliko pomirila ter se začela razvijati in napredovati tako v političnem, kakor tudi v kulturnem in gospodarskem pogledu.

Težave, s katerimi se je imela boriti v tej dobi (zadnji četrtini preteklega stoletja) Srbija so bile nepregledne. Že divji politični boji in pa reakcionarni despotizem, ki sta ga hotela uveljavljati tako Milan, kakor tudi njegov sin Aleksander, so onemogočevali vsak kulturni in gospodarski napredek nemirne dežele, a k temu so prišle še težke posledice dveh izgubljenih vojen, ki jih je vojeval Milan. Kmetiški domovi so izgubili občuten del najboljših delavnih sil (mortaliteta je bila l. 1876. celih 66.300, a l. 1875. le 43.100; porodi l. 1876. samo 10.500, a l. 1874. celih 15.500; rojstev l. 1877. le 45.500, a l. 1875. celih 62.800); vsled česar je agrarna produkcija občutno padla in so se dvignile cene najpotrebnejših živil v razdobju od l. 1875.—1880. za polovico. Cele pokrajine bile po vojskah upostošene in ljudstvo je po-

Ljubljanska volilna politika.

Pred volitvami je treba obleči plašč ljubezni do pametnega občinskega gospodarstva. Tako si je mislil »Slovenski Narod«, ko je začel priobčevati članek o gospodarskih nalogah ljubljanske občine. Iz član- kov odseva vsiljivost, zlasti, če se spomnimo na članke in poročila o delovanju prejšnjega razpuščenega občinskega sveta. Načrte o elek- trarni, plinarni, klavnici, hladilnici, tržnici, zgradbi šol, pogrebne- mu zavodu, ureditvi vprašanja mestnih ubogih itd. je obravnaval tudi prejšnji občinski svet, izdelaval načrte, se resno bavil z rešitvijo teh vpra- šanj, toda takrat sta pisala »Jutro« in »Slovenski Narod« izključno le o slabem gospodarstvu, o zapravljan- ju, sedaj pa člankarji po teh listih razmetavajo kar z milijoni v nave- dene namene.

V čem se je torej v pol leta iz- premenila potreba? **Takrat je bilo vse to zapravljanje in slabo gospo- darstvo, sedaj pa je to, kar je hotel napraviti razpuščen občinski svet nujna potreba. Kje je tu odkrito- srčna poštenost?**

Vemo, da je bistvena razlika v koncepciji demokratov in koncep- ciji prejšnjega občinskega sveta, ki obstoji glavno v tem, da bi bil prejšnji občinski svet izrabil kolikor le mogoče mestno gospodarsko silo za izvedbo potrebnih ustanov in njih popolnitev, dočim hoče demo-

kratska stranka kriti nove stroške glavno z obdavljenjem širšega pre- bivalstva, gospodarsko silo mestne občine pa še dalje prepuščati ban- kam, da jo izkoriščajo v spekulati- vne namene v škodo občine in ob- čanov.

Nekonsekventnost v tem glav- nem vprašanju komunalne politike nas opozarja na neresnost demo- kratov glede gospodarskih nalog, ki jih ima občina. Ustanove, o katerih je sklepal prejšnji občinski svet, so bile že takrat potrebne in dobre. Razlika je le ta, da bi se bile dale takrat izvesti ob ugodnejših pogo- jih kakor sedaj ali bodoče leto, vr- hutega pa za občane ob znatno ugodnejših pogojih, ker bi se bilo v namene pokritja porabilo vsako le- to nekaj milijonov denarja, ki ga danes spravljajo razne banke v svoje žepe. To pa gospodi ni dišalo, danes pa prihaja z istim progr- amom, ki ga je nedavno pobijala v na- di, da pod temi »nalogami občins- ke gospodarske politike« zmaga ter s tem varuje interese vseh tistih bank, ki gospodarijo z denarjem, naloženim pri mestnih zavodih.

Zdrava gospodarska politika je važno vprašanje za občino, toda ob- čini bo služil le tak občinski svet, ki bo imel res interes občine pred se- boj, nikdar pa ne tak, ki ima pri občini specialno osebne ali stran- karske interese.

Zedinjenje socialistov v Nemčiji.

V nedeljo se je izvršil v Nüren- bergu zgodovinsko pomemben do- godek, ki bo stal zapisan v zgodo- vini proletarskega razrednega boja z zlatimi črkami. V Nemčiji so imeli delavci dve močni socialnodemokra- tični stranki, in sicer Socialnode- mokratično stranko Nemčije in Ne- odvisno socialnodemokratično stran- ko. Obe stranki sta izborno organi- zirani, dočim je prva napravila na- pako, da je deloma podpirala med vojno vlado, je ostala neodvisna so- cialistična stranka ves čas strogo načelna in s tem mnogo pridobila na vplivu in moči. Po prevratu je postala Nemčija republika. Razvoj Nemčije po tem dogodku poznamo, vemo za razne poizkuse, v katerih so hoteli nacionalisti in centrumaši uveljaviti svoja monarhistična na- čela. V vseh teh primerih je orga- nizirano delavstvo nastopilo z vso odločnostjo za republiko in tudi častno zavrnilo vse navale.

Zahodni zmagovalci so naložili Nemčiji z mirovno pogodbo ogrom- na bremena, tako ogromna, da je Nemčija gospodarsko nezmogoča, da izpolni zahteve. Antanta je stavila ultimati. Sedaj je šlo za to, ali naj Nemčija sprejme ultimati ali ne? Nacionalisti in centrumaši so bili za to, da se ultimati odkloni ter pro- vocira vojno, ki bi bila imela gro- zovite socialne posledice in monar- histi bi bili dosegli svoj namen ter s pomočjo antante vzpostavili prej-

šnji sistem. Socialni demokrati, ne- odvisni socialisti in demokrati so pa bili za sprejem ultimata in za vlad- o, ki sprejme ultimati ter se poiz- kuša sporazumeti z antanto glede obvez, ki jih ima Nemčija dajati. Tako je prišlo do Wirthove vlade, ki pa brez socialnih demokratov ni imela večine, zaradi tega je večin- ska stranka v toliko podpirala Wir- thovo vlado, da Nemčije niso zavo- jevali reakcionarni nacionalisti in centrumaši, ker so uvideli, da more edino ta taktika obvarovati nemško republiko pred padcem.

Nemška socialna demokracija je iz teh razlogov tudi uvidela, da je treba ustvariti močno fronto, ve- činski socialisti morajo kreniti s svojo politiko načelno bolj na levo, sklenili so med obema strankama dogovorno akcijski program in ta- ko je brez posebnih ugovorov (iz- vzemši s. Ledebourja) prišlo do zgo- dovinskega zedinjenja dveh močnih proletarskih strank, ki tvorita dan- es v Nemčiji najmočnejšo politi- čno stranko.

Ta zgodovinski dogodek je va- žen za Nemčijo in tudi za proleta- rijat ostalih dežel. Spominjajmo se le na to, da je netaktni nastop nem- ške večinske socialne demokracije povzročil razpad proletarske inter- nacionalne. Greh, ki se je takrat na- pravil, je imel težke posledice, prav tako bo imelo to zedinjenje, ki je revidiralo taktiko stranke, blago-

dejno silo, s katero se zopet pospeši ustanovitev nove internacionale, ki je že na vidiku in za katero je že opravljenih mnogo predel, mnogo priprav. S tem zgodovinskim do-

godkom stopa nemški proletarijat zopet v prve vrste mednarodnega socialističnega pokreta.

Naj živi nova proletarska in- ternacionala!

To je slaba taktika.

»Proletarci vseh dežel, združite se!« je klic, ki ga radi ponavljamo po shodih, sejah in v časopisju. Ta klic pozivlja, da se naj proletarijat združi, zedini interesno. Pravi te- oretiki in organizatorji tudi ne raz- pravljajo o tem, ali je ta »voditelj« stranke ali organizator suh ali de- bel, ali prijazen ali pustaški, ali je belo ali zeleno oblečen, ali govori z Janezom ali Petrom, ker o takih stvareh govore le »stare babe«, ki drugega ne vedo ali ne znajo. Pravi socialist bo govoril o znanosti so- cializma, o programu, o načinih bo- ja, ki bi bili najuspešnejši za napre- dek novega svetovnega naziranja. Prepričan socialist namreč vidi le programatični cilj ter išče pot, po kateri bi bilo najlažje združiti pro- letarijat in njegove idiome. Cilj or- ganizacije je združitev proletarija- ta, to je združitev vseh tistih sil in pomočkov, ki pospešujejo silo de- lavskega razreda, ki jo proletarijat potrebuje v svojem boju.

Tudi v delavskem gibanju pri- nas je pa zavlada povsem druga- čna metoda kakor jo porabljajo idejni pošteti bojovníki za emanci- pacijo delavskega razreda. V listih ne čitamo resnih razprav o načelih, o razrednem boju, o problemih raz- rednega boja, kaj še! Pač pa dolge ogabne polemike o osebnostih, in si- cer se pri vseh strankah razširja ta bolezen epidemično. Tak način boja nam dokazuje, da so dobili v stran- kah premoč osebno ambiciozni kori- stolovci, ki jim gre za osebni vpliv, ne pa za prepričanja in združitev množic na podlagi programov.

Banka malih ljudi.

Naslovi člankov in notic v slo- venskem časopisju so vsak dan bolj zanimivi, to je, zanimivi so za čita- telje. Vsak članek ali notica s takim naslovom se pa tiče ali »Jadranske banke« ali pa »Slavenske banke« oziroma oseb: Kamenaroviča ali ministra Zerjave. Pod naslovi ka- kor »Senzacionalna razkritja«, »Za- kaj razkrinkavamo«, »Koroški svi- nec«, »Ljubljanska univerza«, »Ko- roški fond«, »Tržaška goljufija«, itd. opozarjajo občinstvo nase. V člankih se pere umazano kapitalisti- čno perilo, včasih tako umazano, da se človek vprašuje, ali je mogoče, da je tako malo morale med inteli- genti.

Naše časopisje pa servira slo- venskim čitateljem vsak dan to ali ono banko, to tudi ni čuda, zakaj kamorkoli se ozreš, vidiš napise z zlatimi črkami, »Jadranska banka«, »Slovenska banka«, banka, pa zopet banka na vsakem vogalu. Ako greš v Kranj, Škofjo Loko, Kamnik, na Vrhniko povsod zopet vidiš: po-

družnice te in one banke, same ban- ke. Pa pojdi v Vevče ter vprašaj, čigava je ta tovarna? Te in te ban- ke, če greš v Kamnik, Domžale, na Vrhniko, hodiš sploh po Gorenj- skem ali Dolenjskem, vsako podjet- je je last te ali one banke.

Koliko bank imamo v Ljublja- ni, tega res ne vem, ker nimam v nobeni banki konta. Pardon, da se ne zmotim, do sedaj sem imel konto v »Banki malih ljudi«. Ta banka nima zlatega napisa, temveč na dolgi deski je napisana firma, tudi ni na vogalu lepe prometne ulice, čeprav ima zadnje čase vedno več opravila. Njena firma niti ni pra- vilno označena, zakaj pravilno ime te banke malih ljudi bi se moralo glasiti »Državna banka«, ker posluje sedaj večinoma samo z državnimi uradniki ali njihovimi ženami, hče- rami in sinovi. Zlasti veliko posla je imela ta banka sedaj ob pričetku šol. Če si nekoliko postal pred to banko si videl, kako urnih krač je ta ali oni državni uradnik smuknil

trošilo zadnje prihranke, a vedno večje državne izdatke (l. 1879. so se dvignili v primeri s prejš- nimi 10 leti za polovico) je moral nositi kmet sam, kajti vsa tedanja srbska »industrija« je štela n. pr. l. 1881. komaj 14 mlinov, 2 pivovarni in še 3 druga podjetja. Ljudstvo in država sta se morala zadol- žiti do grla, poleg tega pa skleniti z Avstrijo še skrajno neugodno trgovinsko pogodbo, ki je izro- čala izžeto državičo popolnoma na milost in ne- milost avstrijskemu gospodarskemu izrabljanju.

Smer vsemu političnemu življenju je dajala v tej dobi radikalna stranka. Ta se je razvila iz male skupine Adama Bogosavljeviča, ki je vodil v se- demdesetih letih najljubejši parlamentarni boj proti vladajočemu režimu. Ker sicer ni imel nobenega trdnega pozitivnega programa, se je že zgodaj popolnoma naslonil na Markovičeve nauke in jih krepko zastopal v narodni skupščini.

Kakor smo slišali, Marković dejansko ni usta- novil nobene politične stranke, zato se je po nje- govi smrti priključilo tudi mnogo njegovih učen- cev tej skupini, ki se je l. 1881. organizirala v tako zvano radikalno stranko. Izprva je stala radikalna stranka popolnoma pod vplivom Markovičevih so- cialističnih idej, zlasti ker so vstopali vanjo tudi nekateri najradikalnejši socialisti (n. pr. Nikola Pašić) in začela je neizprosno borbo proti Mila- novem režimu, v katerem se uradnik prav nič ni

razlikoval od hajduka v šumi. Že pri volitvah leta 1883. je dobila zase veliko večino, a trajalo je vendarle še nekaj let, da se ji je posrečilo izsiliti novo moderno ustavo ter vreči tudi Milana sa- mega. Po njegovi abdikaciji so dobili radikalci v roke vso moč, a pozabili so polagoma na večino Markovičevih naukov ter se izpremenili v tipično meščansko stranko, kateri je šlo le še za tem, da obdrži v svojih rokah vlado in vso državno upra- vo. To jo je privedlo kmalu v navzkrižje z Alek- sandrom in odslej je stalo zopet vse srbsko notra- nje politično življenje v znamenju divjih borb med radikalci in Aleksandrom, a naj so bili na krmilu prvi ali pa drugi, razmere se niso mnogo izpre- menile: politični terorizem in upravna korupcija sta vladala neomejeno.

Te težke notranje prilike so tudi same nare- kovalle smer socialističnemu gibanju, ki ga je za- počel v nemirni deželi Svetozar Marković. Del njegovih učencev in pristašev je odšlo, kakor smo slišali v različne politične stranke (zlasti radi- kalno) in skušal tam uveljavljati njegove nazore. Vsaka politična stranka, zlasti v kulturno, politi- čno in gospodarsko tako zaostali deželi, kakor je bila tedanja Srbija, se mora pa ozirati v prvi vrsti na nujne potrebe in težnje svojih volilcev, zato so različni Markovičevi učenci v nesocialističnih strankah pozabljali na socialno revolucijo in druga

socialistična gesla ter obrnili glavno pozornost trenutnim potrebam in zahtevam opozicionalnih kmetijskih mas. Tako je gibanje ostalo narodno, a prenehalo je biti socialistično. Te stranke so se zavzemale za razne nujne politične reforme (par- lamentarni sistem; samoupravo; svobodo tiska, zborovanja ter združevanja itd.) ter stremele zla- sti za gospodarsko osamosvojitvijo Srbije. Točno v marksističnem smislu so izjavljali, da je mogoč socializem šele potem, ko preživi dežela tudi ka- pitalistično fazo, zato so zahtevali, da mora za- konodaja v odločilni meri pospeševati gospodar- ski razvoj dežele. V tem smislu so delovali zlasti radikalci med katerimi je bilo največ Markovi- čevih učencev, zato so pa tudi dobili tako hitro zase ves narod, ki je živel v brezupnem gospodar- skem stanju.

Drugi del Markovičevih učencev in prijateljev je pa ostal tudi taktično zvest učiteljevim na- ukom. Bila je to mala skupina idealistov, ki je ostro obsojala oportunist in pretvarjanje svojih nekdanjih tovarišev ter skušala dosledno vztra- jati na Markovičevih naukih, jih razvijati in raz- širjati dalje ter zasnovati tako polagoma tudi v Srbiji samostojno socialistično gibanje, o katerem je vedno sanjal že Marković sam. In na čelu teh idealistov je korakal Svetozarjev učenec — Di- mitrije Cenić. (Dalej.)

v banko, no, če že ne sam pa njegova žena!

Mnogo prometa ter več in več ima banka malih ljudi, ki ji pravijo ljubljanci »zastavljalnica«. O tej banki nihče nič ne piše, samo vsak mesec enkrat čitaš med dnevnimi novicami »Jutri ob deveti uri dražba«. Ta poročila banke malih peče in žge marsikoga!

In kaj pravijo obiskovalci te banke?

Zadnjič sem sam slišal, ko je žena državnega uradnika vskliknila: »Ravno petindvajset let je, kar nosim ta poročni prstan, nisem ga do danes vzela s prsta; bogve, če ga še kdaj natakneš?«

Soseda, ki je prinesla uro v Zastavljalnico pa pripoveduje:

»Glejte, gospa, dvanajst let sem poročena in še nikdar se z mojem nisva sporekla. Zadnjič ob vsesokolskem zletu pa, ko je minister g. Hribar priredil večerjo, kamor je bil tudi moj mož povabljen. Ta teden prej sem nesla njegov frak

v zastavljalnico. Mislila sem, da ga prvega rešim, pa ni bilo mogoče, ker to, kar je prvega prinesel, še za hrano ni zadostovalo; kje je pa šola? In, ker ni imel fraka, se je tako zjezil, kakor ga nisem še nikdar videla. Ko je odhajala po Prečni ulici, sta ji zdrknili dve debeli solzi po ljubeznivem velem licu.

Gospodje pa, ki nosijo zvonec socialne politike, ne vedo kje je ta banka, ne vedo, kako ta banka posluje, ne vedo, kakšni ljudje hodijo vanjo, ne vedo, da bodo ti, ki hodijo v to banko, kmalu nehali hoditi tja, ker so že znosili vanjo vse!

Ne, gospodje tega ne vedo; gospodje, ki stoje na krmilu, se brigajo za banke, ki imajo zlate firme, ne pa preprosto zeleno prepleškano, na kateri je zapisano »Mestna zastavljalnica«.

V poslovnih prostorih te banke tal ni treba škropiti z vodo, kadar jih sluga pometa, ker so poskropljena s solzami žena državnih uradnikov in drugih siromakov.

POLITIČNI PREGLED.

Vračajo se. Kralj Aleksander s kraljico ter zunanji minister Ninčić so se že vrnili v Belgrad. Prišel je v sredo že tudi Pašić, da pregleda teren ter pokrega neobjavljene pristase in demokrate. Vroč kri zaradi zagreškega kongresa se je že precej umirila, tako da politična napetost in napovedani boj na nož ne bo imel zaenkrat katastrofalno nevarnih posledic za demokratsko stranko. Demokrati si izprašujejo vest, kesajo se in premišljujejo, kako bi zakrpal nastale razpoke v svoji stranki. Prepričani smo, da se jim to še posreči, toda rane pod krpmi pa ne ozdravijo več in prej ali slej morajo računati s tem, da se bodo morali tudi prištevati med stare razvaline, o katerih govori le še zgodovina pikro resnico.

Vlada pred padcem. Opozicijski listi poudarjajo, da je vladna kriza prav blizu. Omajano je stališče Pašićev.

Kupčija je gotova z — Muslimani. Muslimanska stranka je zagrozila, da izstopi iz vlade, če turškim veleposestnikom ne bo izplačana za zemljo odkupnina (hak). Vlada je obljubila, da plača, kar je sklenila in ministra ostaneta ministra. Te dni je vlada odposlala na ta račun 30 milijonov, do konca oktobra pa plača še 25 milijonov. — Prav tako so delali nekdanji avstro-ogrski ministri. Kadar so rabili glasove, so votirali nekaj milijonov.

Hrvaški blok in Radič. V hrvaškem bloku nastaja velika mlačnost. Kongres intelektualcev je na blokake vplival precej. Radičevci sami se ne strinjajo s taktiko in začenjajo uhajati, zlasti uhaja Radiču poleg dr. Häuslerja meščanski element. Na Hrvaškem nastaja v političnih strankah kaos, ki bo imel za bodoči nastop hrvaške politike še slabši vpliv kakor doslej z ozirom na dosedanje stališče hrvaškega bloka, ker je izključeno, da bi intelektualci obvladali položaj.

Princ Jurij ne gre v Niš. Kako se bodo sedaj pobotali z njim, bo odvisno od tega, kaj sklene dvor. Jurij hoče biti popolnoma svoboden in zadostne prejemke hoče imeti.

Izza hrbta hajska „Jutro“ za bodoče ljubljanske občinske volitve. Tiplje kakor polž okolo sebe in piha in podpihuje, da bi ne prišlo do koalicijske za volitve. Seveda to ne bo mnogo pomagalo. Volilcem bo pač popolnoma vseeno, če „Jutro“ reče ja ali amen, volili bodo po svoje in stranke se bodo že med seboj dogovorile, če jim je mogoč skupen nastop ali ne. Jasno je, da je bil razpust ljubljanskega občinskega sveta nasilstvo, ki še danes ni opravičeno in ne utemeljeno. Ogorčenje med volilci je torej povsem opravičeno. Mi še danes ne vemo, kako se bodo stranke odločile, ker doslej razen „Napreja“, ki vsak teden kaj drugega zagovarja, še nobena stranka ni podala kake izjave. Izjavljamo le to, da bo bodoči občinski svet imel tež-

ke naloge, pa naj vlada na magistralu Peter ali Pavelj, v prvi vrsti po zaslugi demokratov.

Vojna nevarnost? Prav mnogo kričanja je bilo zaradi konflikta, ki je nastal po porazu Grkov, ker so Turki hoteli zasesti evropsko Tracijo. Orientsko vprašanje je razburjalo najbolj Angleže in Francoze, zlasti so nestrpni Angleži proti Turkom, ker se boje, da bo Kemalova Turčija dobila prevelik vpliv, ki bo škodoval angleškemu. Po mnogih prerokanjih, pogajanjih in grožnjah, so prišli do tega, da bi bilo najbolj pametno, če skličejo konferenco v Benetke ali pa kam drugam ter se pobotajo, zakaj nova vojna bi bila nevarna igrača, o kateri se vnaprej prav nič ne ve, katera država bi bila tepena, ker je mnogo imperialističnih interesov, ki se zanimajo za Orient. Okolo in okolo Carigrada jih je že dovolj; Anglija in Francija sta pa bolj daleč, ki bi morda težje dobili kaj prida, če bi se pričel nov smrtni ples. Zato je bolje, drži ga kot lovi ga.

Grška pred požarom. Najnovejša vesti poročajo, da je na Grškem nastal nemir, ki se pojavlja z revolucionarnim značajem. Kralj je na zahtevo vojske zbežal, v Atenah teče baje kri, Venizelos se je pojavil že v Carigradu, antantni poslaniki se mrzlično drenjajo med vrati zunanjih ministrstev v Bukaresti, Sofiji in Belgradu... Z eno besedo: Stavba pariških kapitalističnih mirovnih pogodb se podira in pojavljajo se tudi prvi plameni. Jasno je pa seveda, da se eventualni požar ne bo ustavil na grških mejah, temveč se zna razširiti tudi preko njih, kajti tudi strehe nekaterih drugih južnovzhodnih držav Evrope so slamnate... Stojimo pred važnimi tedni in veliko vprašanje je, če bodo naši zaslepljeni »državniki« razumeli in obvladali situacijo. Dvanajsta ura bije, zato nam čedna trojica Pašić-Pribičević-Zerjav ne zadostujejo. Časi so tako resni, da potrebujemo resnih mož, če že ni prepozno...

Položaj v Grčiji je silno kritičen. Vlada sama kliče Venizelosa, ki se nahaja v inozemstvu, na pomoč. Zlasti ga prosijo, naj vodi pogajanja z antanto, ker bi to na razpoloženje v Grčiji jako ugodno vplivalo.

Turčija v prenavljanju. Carigradska turška vlada je demisionirala ter sporočila angorski vladi oziroma Kemal paši, da ne bo delala ovir, če prevzame vladu v Carigradu angorska vlada. S tem korakom hoče carigradska vlada in sultan prepričati prepire v notranjosti Turčije. Kaj bo napravila angorska vlada s sultanom, še ni gotovo. Nedvomno pa ostane ali svetni vladar in verski poglavar ali vsaj verski, ker Turki spoštujejo sultane fanatično kot svoje verske poglavarje v Carigradu. Turška zmaga v Aziji nad Grki ima za Turčijo uspeh,

da ostane še kot močna država in obdrži Carigrad.

V Bolgariji imajo nemire. Vlada sicer taji, toda kljub temu bo nekaj res na tem. Kralj Boris je telegrafiral celo Stambolinskemu v Pariz, da naj napravi red. Bolgarski zemljoradniki so razburjeni na meščanski blok radikalcev, demokratov in nacionalistov in to razburjanje izrabljajo vladni in drugi agitatorji.

Na razorožitveni konferenci v Ženevi so končno dognali, da bodo dolgovi uničili države, če ne razorožijo. To je vsekakor velik uspeh te dolge konference. Ampak, pravijo, prej se mora s pogodbo utrditi za vse narode trajen mir. Nam se pa zdi, da če bi nobena država ne bila oborožena, da bi svetovni vojni podobna vojna ne mogla nastati. Anglež Fisher je rekel, da je razorožitveni šele tedaj mogoča, če bo zagotovljena trgovinska plovba in ko pridemo v ozračje, ki ne trpi več vojn. Aha, Anglija hoče biti oborožena na morju, Belgija in Francija bi prav radi razorožili, toda Nemčija še ni plačala dolgov. Prav nič ne verujemo, da bi bila Anglija in drugi potuhnjeni zagovorniki oborožene sile tako naivni, da bi tega ne vedeli, če bi imeli odkrit namen, da se mora organizirati v obrambo plovbe in varnosti mednarodna svetovna obramba ali pogodba, ki bi garantirala povsod varnost. Nihče ne dvomi o potrebi mednarodne obrambe, vprašanje je le, kako se ta organizira, da res služi namenom. Tu sta možni dve poti: mednarodna oramba ali mednarodna pogodba, s katero prevzame vsaka država jamstvo za varnost mednarodnih interesov. S tem bi se človeštvo otreslo grozovite more — militarizma. O takih problemih pa gospodje ne marajo mnogo govoriti, ker jim ni za mir, ampak jim je le za imperialistične interese, katere pa na konferenci izborna skrivajo.

Konferenca za razorožitev prav pridno zboruje v Ženevi. Dolgo zboruje, mnogo razpravlja, ali vsa konferenca trpi pod simptomi neupanja. Vsi bi radi razorožili, razoroževati pa nihče noče, ker imajo vsi imperialistične skrbi; poznajo neplodnost dela in kapitala, ki se izgublja za oboroževanje, toda strah, strah pred zavezniškim in sosedom, to je tisto, kar povzroča ne-

plodnost konference. Kapitalizem namreč po svoji naravi ne more biti odkrit in iskren; na konferenci v Ženevi so pa zastopani kapitalisti in njega zastopniki. Za razorožitev se najbolj zavzema Anglija — toda tudi ta je v takih škripeh kakor druge države.

Zmaga švicarskega proletarijata. V nedeljo je bilo v Švici ljudsko glasovanje o Häberleinovem zakonu, ki je silno podoben našemu zakonu o zaščiti države. Ta zakon bi bil za Švico sramota, tako je reakcionaren. Med vojno se je v Švici razvila industrija in socialistična propaganda. Zaradi ponovnih stavk so se švicarske buržajske stranke jele bati boljševidnega prevratnega duha in so predlagale novi zakon. Med glavnimi določbami tega zakona je prepoved političnih stavk, ki se smatrajo kot veleizdajstvo. Sem spada tudi politična propaganda, ki stremlje za izpremembu kapitalistične družbe. Pri glasovanju je dobil novi zakon 300.000 glasov, proti zakonu je pa glasovalo 374.000 prebivalcev. Ta zmaga ima za švicarski proletarijat velik moralen pomen.

V Rumuniji bodo dne 15. oktobra kronali svojega kralja v mestu Alba Julia.

Monarhisti-revolucionarji. Kralji in vladarji ali pa njih sorodniki so tudi večkrat revolucionarji. V Evropi so vladarji doživeli pravcati polom. Cesarji in kralji so izginili, toda monarhizem, dinastična čustva niso izginila z njimi. Nedavno sta se sešla nekje na Ogrskem ruska velika kneza Nikolajevič in Vladimír, da se pogovorita o monarhistični propagandi za Rusijo. Dne 15. in 16. t. m. so pa imeli tak sestanek v Monakovem na Bavarskem monarhisti Nemčije, Rusije, Avstrije, Čehoslovaške, Madžarske, Poljske in Portugalske. Na konferenci so bili tudi francoski monarhisti. Zastopniki so se zavzemali za bivše vladajoče dinastije. Za Češko so predlagali princa Maksu Hohenberskega, za Avstrijo Otona Habsburškega itd. Vendar smo prepričani, da iz te moke ne bo kruha, ker danes ni več čas za obnovitev takih vladnih sistemov.

Bivši nemški cesar Viljem se oženi dne 5. novembra. To ne bo več političen dogodek.

DNEVNE VESTI.

Ljubljanska komunalna politika je dobila v »Slov. Narodu« prav dobrega zagovornika. Vse tište ukrepe, ki jih je razpuščen občinski svet sklenil, zagovarja sedaj ta list, ki jih je prej smešil in katerega eksponent jih je dosledno, vsaj važnejše, odklonil. Tudi na magistratu dela sedanja uprava po konceptu, ki ga je zlasti podal socialistični klub z županom na čelu v razpuščenem občinskem svetu. Zato mislimo, da je bilo prav in dobro, da je na magistratu vladal nekaj časa drugi režim, da so se demokrati vsaj nekaj naučili. Sedaj obetajo to, kar so videli in slišali, ali pa bodo tudi to izvedli in na čigave stroške, če pridejo zopet na magistrat v večini — tega jim ne zaupamo.

Ljubljanske občinske volitve, ki so določene na 3. decembra, pričakujejo Ljubljanci z napetostjo. V negotovosti je javnost, kako se bodo orientirale posamezne stranke. Volilno gibanje se odigrava v posvetovanjih, v nasvetih in tipanju, kako bi ta ali ona stranka pri volitvah lažje »zmagala« po novem volilnem redu. Stari demokrati računajo na gospodarsko pamet svojih volilcev. Mladi in stari demokrati se pa zaklanjajo, da morajo demokrati nastopiti složno kot gospodarska stranka. Kakor vse kaže, bodo mladi demokrati po vseh dogodkih v zadnjih mesecih prepustili volilni boj starim demokratom. Kakšna bo pa konstelacija na dan volitev, je še odprto vprašanje, dasi jako interesantno spričo dogodkov v ljubljanski upravi v tem letu.

Namesto šole — mrtvaško lopo ali nekaj takega se je sklenilo te dni na ljubljanskem magistratu brez občinskega sveta in proti sklepu prejšnjega občinskega sveta. Prejšnji občinski svet je kupil na Ledini svet, da postavi tam potrebno novo ljudsko dekleško šolo, pogrebni zavod in mrtvaško lopo pa je hotel zgraditi na mestnem svetu na Poljskem nasipu. Prostor na Ledini bi bil primeren za šolo, dočim za pogrebni zavod ni. Toda višji ukaz je odločil drugače. S tem ukrepom se je zopet ovrgel eden načrtov, ki jih je prejšnji občinski svet tako lepo zasnoval, da bi bil pravil komunalni gospodarski program do veljave ter izvedel reforme, ki bi donosale občini in občinarjem mnogo ugodnosti, ki jih danes občina nima in jih s tem tudi ne bo dobila. Bela in napredna Ljubljana postaja — reakcionarna.

Zerjavova socialna politika. V zmislu zadnjega odstavka § 1. zakona o pokrajinskem pokojninskem skladu za Slovenijo z dne 19. februarja 1922, razglašene v »Službenih Novinah«, št. 142, se izpreminja po odredbi ministrstva za socialno politiko draginjska razpredelba in sicer proti »zdravemu« načelu: Provizionist, ki ima K 40 mesečnih dohodkov, dobi K 600 mesečne doklade, kar znese mesečno K 640. — Provizionist pa, ki ima mesečnih dohodkov K 400, dobi le K 48 mesečne doklade, torej skupno K 448 mesečno. Po enostavnem, umamo tudi za učene glave razumljivem računu lahko ugotovimo, da bo oni, ki ima K 400 mesečnih do-

hodkov, ravno za K 192 na slabšem. — Na tej izpremibi hočeta imeti zasluge oba: Zerjav in Ribnikar. Kajti, Zerjav je to odredil, Ribnikar pa je to odredbo po temeljiti proučitvi podpisal in razglasil. Naših svoječasnih stvarnih predlogov pa niso hoteli upoštevati, čeprav so mnogo bolj odgovarjali potrebam in imovinskim razmeram tega sklada.

Sprtim demokratom svetujemo, da se med seboj pobotajo. Kaj za to, če ni Ravnihar vedel, kaj je Zerjav počel. Vsaj pravi pregovor: naj ne ve levica, kar dela desnica. Pobotanje bo kaj lahko izvedel poslovodeči podpredsednik dr. Pire. Za pomagaca naj vzame znanega političar g. Turka, slavnostni govor po pobotanju pa naj govori Ciril Pire, kranjski župan v ljubljanski oblasti. Pire bo lahko obenem dosegel častno občanstvo mesta Kranja i Pireu i Turku. — Morda bi ne škodovalo, če bi mladini dali preje Ravniharja malo »panati« po telepatu Svenegaliju? — »Resnica«.

Dijaške stipendije. Nič novega ni to. Tudi letos je razveselilo ministrstvo za prosveto dijaštvo, ki se je ravno odpravljalo na študije z novico, da bo ustavila stipendije. Zato je danes vedno čitati apele dijaštva na privatnike, denarne zavode in slično, da pomagajo dijaštvu. Zalogisti so ti pojavi in značilni za naše razmere. — Meščansko časopisje tudi opravičuje kruto postopanje z dijaštvom s tem, da je bil v Avstriji le malokdo deležen državnih stipendij in podpora in da je pretežna večina dijaštva študirala ob lastnih sredstvih, četudi je stradala. Res je, da je bil krog stipendistov in podpirancev prilično pred vojno manjši. Toda meščansko časopisje pozablja eno: da je mogel srednji državni uradnik, na svoje stroške študirati sina. Danes ne zmore tega niti najvišji uradnik iz enostavnega razloga, ker se zase dovolj ne zasluži. Zato je danes krog bednih, stradajočih dijakov večji, vsaj se rekrutira večina dijaštva iz uradniških, delavskih družin. Kakor pa prizna na eni strani meščansko časopisje, da so ti ljudje danes na beraški palici, tako negira v isti sapi na drugi strani upravičenost do državnih podpor onim, ki jih pošilja jo ti ljudje študirat. Seveda bi bilo dobro, da bi posvetili dijaki vso pažnjo današnjemu protékcionističnemu, sposobnost in pridnost neupoštevajočemu sistemu. Tu tiči vzrok.

Imetje razpuščene železničarske organizacije v Ljubljani je politična oblast prisodila »Savezu« železničarjev. Zaraditega je nastalo med delavstvom nesoglasje in oči-

tanje, da se je imetja s tem polastil neopravičeni del organizacije. Po našem mnenju je to vprašanje tudi res kocljivo, toda menimo pa, da bi že vendar enkrat prišli lahko izven teh osebnih in medsebojnih napadov, ter take stvari rešili sporazumno med seboj. Za nas velja tale morala: Organizacije, ki v takih stvareh nimajo toliko čuta do poštenega medsebojnega sporazuma, nimajo zadostnega moralnega ozadja in bodo morale kreniti na drugo pot in se koncilijantno porazumeti s tovariši. Vsa zadeva nam ni podrobno znana. Ako bo potrebno, bomo o stvari še pisali.

Nakup hiš za oblastno upravo v Mariboru. Vlada je kupila v Mariboru menda tri hiše, v katerih stanuje več sto ljudi. Listi so že gojili to postopanje vlade, ker se s tem postavlja celo vrsto strank pod kap. Hiše so v tem stanju neprimerne za urade, zaraditega jih bo treba prezidati, kar bo veljalo zopet milijone. Povsem pravilno je stališče, da bi vlada ne izdala mnogo več, če bi zidala novo stavbo za oblast in stanovanjske hiše za uradništvo. S tem postopanjem pa spravi stranke ob stanovanje, ne preskrbi stanovanj novim uradnikom in vrhu tega še nima primernih prostorov za oblastne urade.

Smrtne obsodbe. Letos šele se je uveljavil v obsodbah meščanski režim. V listih čitamo, da je belgrajska vlada potrdila 22 smrtnih obsodb. Tudi v poročilih iz sodnih dvoran v Sloveniji smo čitali več poročil o smrtnih obsodbah. Poročilo dostavlja, da se tičejo smrtne obsodbe roparjev in razbojniških deliktov, pri nas so se pa vršile tudi drugačne smrtne obsodbe. Ako se čudimo tolikim smrtnim obsodbam, nam meščanska morala dopoveduje, da je vzrok tolikim zločinom vojna psihoza, poveljna morala in umori so opravičeni, opravičen je zakon. Pogoste obsodbe pa ne morejo biti le posledica poveljne morale. Vzrok tiči v socialnih razmerah, ki kriče do neba in tirajo marsikoga v propad. To vprašanje bi bilo zanimivo in bi posvetilo v stereotipno opravičbo umorov — poveljna psihoza, zločinec.

Kultura.

Osrednja knjižnica »Svobode« v Ljubljani, Zidovska ul. 1. I. nadstropje, je od sedaj naprej odprta vsak delavnik od 5. popoldne do 8. zvečer in vsako nedeljo ter praznik od 10. do 12. dopoldne. Vse soderge pozivljamo, da jo pridno posečajo, ter jih opozarjamo posebno

na zelo bogat poučen in znanstven oddenek.

Lepo in primerno darilo za otroke so »Staroindijske pripovedke«, katere je izdala »Splošna delavska izobraževalna zveza »Svoboda«. Pripovedke so zelo bogato ilustrirane. Izvod velja K 32 —, z boljšim omotom K 36.—, člani »Svobode« in naročniki »Kresa« dobe pripovedke ceneje. Naročajo se: tajništvo »Svobode«, Ljubljana, Zidovska ul. 1. I. nadstropje.

Iz stranke.

Ali je ljubljanska sekcija obračunala ali ne? Iz seje pokrajinskega odbora SSJ izvemo, da ljubljanska sekcija še ni obračunala. Na to konstatacijo odgovarjamo prav mirno: ljubljanska sekcija je obračunala; če s. Tone Brnot ne veruje, naj pride, da mu ljubljanska sekcija pokaže poštno potrdilo. Pridušali se pa ne bomo. Obračunala je organizacija za čas od 1. XII. 1921 do 31. VII. 1922 z glavnim odborom temeljni davek, pristopnine in progresivni davek, ker v tem času ni imela nobene zveze s pokrajinskim tajništvom. Organizacija je poslala izjavo, da bo v bodoče obračunavala s pokrajinskim tajništvom ter je za mesec avgust tajništvu davek in obračun poslala, ki je pa pošiljatev odklonilo. Krajevna organizacija je torej pokazala željo, da hoče izpolnjevati strankine dolžnosti, v dejanjih. To v pojasnilo. — **V krajevnih vprašanjih odločajo krajevne organizacije.** Tako določa statut stranke. Pokrajinski odbor je pa, ne da bi se posvetoval s krajevnimi odbori o bodočih volitvah, sklenil, da se morajo prej izvesti predvolitve, sicer ne smejo iti socialisti v koalicio s protidemokratskimi strankami. Predlog je smešen, dokler ga glavni tajnik »znanstveno« ne utemelji. Mi temu predpogoju nič kaj ne zaupamo, za njim tiči — skrivnost.

Socialni vestnik.

Enkefa o delovnem času. Oddenek za socialno politiko pokrajinske uprave je razpisal za torek, 3. oktobra 1922 anketo vseh interesentov glede delovnega časa v onih podjetjih, v katerih ni po zakonu že vnaprej določen osemurni delavnik. To velja predvsem za malo obrt in trgovino. — Stremljenje vladinovev gre za tem, da se olajša življenje obrtniškega stanu. To olajšanje pa hočejo izvesti na račun obrtniškega delavstva s tem, da hočejo podaljšati v mali obrti delovni čas na de-

vet in deset ur dnevno. — Pot, ki jo ubira sedanja vlada v tem pogledu, je seveda napačna. Mesto, da bi skrbela vlada potom obrtno nadaljevalnih šol, strokovnih in mojstrskih tečajev za sposoben naraščaj, potom razširjenja zadružništva in cenenege kredita za življenje obrti, skušajo obdržati obrt pri življenju s prekomernim podaljšanjem delovnega časa. Seveda tudi s podaljšanjem delovnega časa ne bodo rešili obrti v oni stroki, katero je prevzela industrija, ki lahko več in ceneje producira. Delavstvo bo umevno odklonilo vsako podaljšanje delovnega časa in s tem zvezano poslabšanje delovnih pogojev. — O poteku ankete bomo poročali v prihodnji številki.

Glasovi naših prijateljev.

Zakaj agitira »Naprej« proti »Zerji« in »Enakosti«? Zato, ker hočeta dostojnost v politiki ter prinašata članke o socialnih vprašanjih in ostre kritike o sedanjem režimu in družabnem redu ter zbujaata solidarnost med delavstvom.

Trbovlje. Ze dalje časa opazujemo pri nas vse delovanje in razvoj delavskega gibanja. Veste, sodrugi, vidimo, da se pri Vas trudite, da bi spravili moralo in poštenost v delavsko gibanje, toda s pisano besedo in najboljimi nasveti ne boste tako kmalu uspeli s svojo dobro mislijo. Verujte mi, da človeka boli, ko opazuje, s kakšnimi sredstvi se deluje proti idejnemu socializmu in vsem tistim, ki se zavzemajo zanj. Mi delavci nimamo pristopa v Vaš krog, mi Vas razumemo, ker sami vemo, vsaj nekoliko, kaj zahteva pošteni boj razrednega proletarijata. Zaradi tega bi Vam priporočali, da greste med delavstvo in z njim delate, pa se boste sami prepričali, da to delavstvo ve, kam nas vodijo sedanje razmere v proletarskem gibanju. V strankinem delovanju ne opažamo nobenega napredka v razumevanju socializma, to pa le zato, ker agitatorji gonijo samo osebno politiko, ki je nesreča za vsak program in za vsako stranko. Nisem zmožen, da bi Vas poučeval, ali to, kar čutim, sem Vam hotel sporočiti, da upoštevate in uravnate svoje delovanje. Bre na levo in desno, v hrbet in trebuh od strani generalov smo siti tudi pri nas. Dajmo, pričnimo vendar zopet enkrat resno delati!

R. K.

Izdajatelj in odgovorni urednik dr. L. Perič. Lastnik Konzorcij »Zarje«. — Tiska tiskarna J. Blasnika nasl. v Ljubljani.

Najcenejša narodna jed

so testenine „PEKATETE“, izdelane že iz samega zdroba jeklene pšenice, vsebujejo najplemenitejše dele zrnja. Zato so najbolj redilne, pri izvrstnem okusu. Iz istega vzroka, ter izdelane že iz samega zdroba, se pa tudi najbolj nakuhajo, tako, da se doseže do 3 kratni volumen nekuhanih.

Oblačilnica za Slovenijo r. z. z. o. z. v Ljubljani.

Zadružna centrala za manufakturo en gros en detail.

!! Zgolj prvovrstni češki in angleški izdelki! !!

Skladišče v „Kresiji“, Lingarjeva ulica 1. — Prodajalna na drobno v Stritarjevi ulici št. 5. — Podružnica v Somboru (Bačka), Aleksandrova ulica št. 11. — **Upoštevajte pri nakupih!**

Najboljše in najvarnejše
naložite svoje prihranke v

Hranilnem oddelku

!! Delaj, zbiraj, množi in vlagaj !!

Konsumnega društva za Slovenijo, Ljubljana.

Obreštuje hranilne vloge po
vloge proti 1/2 l. odpovedi po

5 1/2 %
6 %

brez odbitka rentnega in invalidnega davka

Poštni predal št. 13.
Telef. Int. št. 178.

Pošt. ček. rač. št. 10.532.
Brzj. nasl. »Kodes« Ljubljana

Vloge se lahko vplačujejo osebno ali pa potom položnic v **centrali** v Ljubljani ali pa v **podružnicah**: Celje, Štore, Rogatec, Litija, Kamnik, Trzin, Radovljica, Borovnica, Gorje, Koroška Bela, Sava, Jesenice, Mojstrana, Kranjska gora, Ljubno, Pragersko, Ptuj, Maribor, Ribnica na Pohorju, Fala, St. Lovrenc na Pohorju, Guštanj, Prevalje, Leše, Mežica, Črna I., Črna II.

Hranilni kapital K 5,000.000. Vlagajmo prihranke v lastno hranilnico!